

DANIŞTAY’IN TEMYİZ İNCELEMESİ ÜZERİNE VERDİĞİ KARARLARIN UYGULANMASI

Doç. Dr. M. Ayhan TEKİNSOY*

Özet

İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre, “Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur.” Bu çalışmada ilk derece yargı yerlerinde verilen kararlar dışında Danıştay’ın temyiz incelemesi üzerine verdiği kararların bu hüküm kapsamında idare tarafından uygulanması gereken kararlar olup olmadığı tartışılmaktadır. Danıştay tarafından verilen onama veya bozma kararının esas hakkında karar olmaması nedeniyle bu hüküm kapsamında değerlendirilmemesi mümkündür. Temyiz incelemesi üzerine ilk derece yargı yerinin kararının onanması yeni bir hukuksal durum ortaya çıkarmaz. Ancak iptal kararının bozulması, bu kararın yürütülmesini durduracak ve idarenin işlemini yürütmesi mümkün hale gelecektir. Davanın reddedilmesine ilişkin kararın bozulması, Danıştay’ın aksi yönde kararları bulunmakla birlikte, idarece yeni bir uygulama yapılmasını gerektirmeyecektir. Temyiz aşamasında idari işlemin yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin kararlar da idare tarafından uygulanması gereken kararlardandır.

Anahtar Kelimeler: Temyiz, idari yargı kararlarının uygulanması, esas hakkında karar, yürütmenin durdurulması, bozma, onama

---

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

IMPLEMENTATION OF JUDGMENTS RENDERED BY DANIŞTAY DURING REVIEW ON APPEAL

Abstract

According to article 28 of Procedure of Administrative Justice Act, “The administration must implement the acts and take the actions required by the judgments and stay of execution orders given by the Council of State, regional administrative courts, administrative and tax courts without delay.” This article deals with the question of the implementation of judgments given by Danıştay (Council of State) during review on appeal of the decisions rendered by courts of first instance. Approval or reversal on appeal may not be considered as a judgment on the merits and it may be suggested that the administration shall not obliged to implement these orders. Approval of the decisions rendered at first instance may not cause a new legal basis. Reversal of the annulment decision given by courts of first instance shall automatically stay its execution and the administration will be able to execute its decision. Reversal of the dismissal of action also may not cause a new legal situation. Stay of execution of the administrative act decided by Danıştay during appeal must be implemented by administration.

Keywords: Appeal, implementation of judgments of administrative courts, judgment on the merits, stay of execution, approval, reversal

GİRİŞ**

İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre, “Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur.” Maddenin 2. fıkrasında “(Değişik: 2/7/2012 - 6352/58 md.) Konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekalet ücreti ve yargılama giderleri, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bu bildirim tarihinden itibaren, birinci fıkrada belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yatırılır. Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde ödeme yapılmaması halinde, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.” hükmü yer almaktadır. 2012 yılında yapılan değişiklik öncesinde bu hüküm “Tam yargı davaları hakkındaki kararlardan belli bir miktarı içerenler genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.” biçimindeydi. Bu hükümde yer verilen “tam yargı davaları hakkındaki kararlardan belli bir miktarı içerenler” ifadesi tam yargı davalarına ilişkin doğru bir yaklaşımı¹ içerse de, Kanunun 3/d maddesine göre “tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar”ın dava dilekçesinde

** Bu çalışmada 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile idari yargıda kanun yollarına ilişkin getirilen hükümler öncesi düzenlemeler dikkate alınmıştır. Yayımlaşmasında, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununa eklenen geçici 8. madde uyarınca bu değişikliklerin henüz uygulamaya girmediğini not ediyoruz.

¹ DERBİL'e göre, “Tam kaza davalarının konusu bir idari kararın iptali olabilir, düzeltilmesi olabilir, hattâ idari bir tüzel kişinin tazminata mahkûm edilmesi bile olabilir.” Süheyp DERBİL, **İdare Hukuku**, Cilt I (İdari Kaza – İdari teşkilat), AÜHF Yayınları, Ankara 1948, s. 157. İdari yargıda dava türleri bu çalışmanın konusu olmamakla birlikte tam yargı davasının daha geniş bir anlama sahip olabileceği yönünde bir değerlendirme için bkz. Taner AYANOĞLU, “**Yargısal Korunma İşlevi Bakımından Tam Yargı Davasının Niteliği**”, Danıştay ve İdari Yargı Günü 135. Yıl Sempozyumu, Danıştay Yayınları No:68, Danıştay Matbaası, Ankara 2004, s. 66 vd.

gösterilmesi zorunluluğunun getirilmiş olması, bu davaların tazminat talepli olacağına öngörüldüğünü göstermektedir.

Türkiye’de idari yargı pratiğinde tam yargı davalarının tazminat davası olarak algılanması yerleşik uygulama olduğundan, bu davalar açısından genel hükümler uyarınca infaz ve icra kabul edilmiş ve yargı kararlarının idare tarafından uygulanması zorunluluğu iptal davasında verilen kararlar açısından tartışılmış ve vurgulanmıştır. Yargı kararlarının uygulanmamasına ilişkin tartışmalar da hemen her zaman dava konusu idari işlemin idari yargı yerince hukuka aykırılığının tespitine ilişkin kararları üzerinden yapılmıştır. Bu çerçevede 28. maddenin 1. fıkrası hükmü, iptal davasında verilen kararlarla sınırlı olarak incelenecek olup bu hükmün, temyiz incelemesi sırasında ve sonrasında Danıştay tarafından verilen kararlar açısından ne anlama geldiğinin araştırılması bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Hemen belirtmek gerekir ki Danıştay’ın ilk derece yargı yerinin verdiği kararı onamasına ilişkin kararı işlemin hukuka uygunluğuna yönelik tespit açısından yeni bir durum ortaya çıkarmayacaktır. Bozma kararları ise bozmanın “hukuka aykırı karar verilmesi” sebebine dayanması durumunda ilk derecede verilen karardaki hukuka uygunluk tespiti üzerinde doğrudan etkili olacaktır. Bu açıdan bozma kararının ilk derecede verilen işlemin iptali ya da davanın reddi kararına ilişkin olması üzerinde durulmalıdır. İdari Yargılama Usulü Kanununun “Temyiz veya itiraz istemlerinde yürütmenin durdurulması” başlıklı 52. maddesinin son fıkrasında yer alan “Kararın bozulması kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.” hükmü bozmanın ilk derece yargı yerinin kararı üzerindeki etkisini ortaya koymakla birlikte, idarenin bozma kararını uygulaması açısından tam bir çözüm getirmemektedir.

İlk derecede iptal kararı verilmesi durumunda ortada yürütülmesi (=uygulanması) gereken bir yargı kararı varken davanın reddine ilişkin yargı kararının, bu karar yeni bir hukuksal durum ortaya çıkarmadığından, idare tarafından uygulanması gereken bir karar olmadığı açıktır. Bu nedenle m. 52/son hükmünün ilk derecede verilen kararın niteliğine göre anlamlandırılması gerekmektedir.

Özellikle Danıştay'ın temyiz incelemesi üzerine verdiği kararlardan, ilk derece yargı yerinin iptal davasının reddine ilişkin kararının bozulması kararının da m. 28/1 hükmü kapsamında İdare tarafından uygulanması gereken bir karar olup olmadığı konusunda farklı yönde Danıştay kararları bulunmaktadır. Uygulamada karşılaşılan bu durum, idari yargı kararlarının uygulanması sorununun oldukça kenarda kalan ve önemsiz sayılabilecek bir parçasını oluşturmakla birlikte, bu konudaki değerlendirmelerin idari yargı kararlarının niteliği ve etkisi ile ilgili olduğu da açıktır.

İdari yargı yerlerince verilen kararların İdarece uygulanması zorunluluğunun, genellikle bu kararların bağlayıcılığı çerçevesinde ve bağlayıcılığın da kararın ara karar ya da nihai karar, kesin karar ya da kesin olmayan karar biçiminde ele alınarak değerlendirilmesi mümkündür. Nitekim yürütmenin durdurulması kararlarının İdare tarafından uygulanması zorunluluğu, bir dönem, bu kararların ara kararı niteliğinde sayılması ve etkilerinin bu çerçevede değerlendirmesi gerektiği de savunularak tartışılmıştır.² Mevcut düzenleme yürütmenin durdurulması kararlarını açıkça belirtmekle bu konuda Danıştay içtihadıyla ortaya konulan durumu pozitifleştirmiş olmakla birlikte, idari yargı yerlerince verilen esasa

---

² M. Ayhan TEKİNSOY, **İdari Yargılama Hukukunda Yürütmenin Durdurulması**, Savaş Yayınevi, Ankara 2013, s. 160 vd.

ilişkin kararların neler olduğu/olabileceği konusu mevzuatta açıkça düzenlenmiş değildir.

İdari yargı kararlarının uygulanması (ve uygulanmaması) sorunu, genellikle yürütmenin durdurulması ve iptal kararları gibi dava konusu işlem üzerindeki etkisi ve sonuçları Danıştay içtihadıyla açıkça ortaya konulan kararlar açısından ve özellikle uygulamanın içeriği ve İdarenin yapması gerekenler yönüyle tartışılmaktadır.³ Bu çalışma ise daha sınırlı bir alanda, yalnızca temyiz incelemesi üzerine Danıştay’ca verilen kararların uygulama sorunlarını tartışmaya açmaktadır. Bu açıdan Anayasanın 138/son maddesinde yer verilen “Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.” hükmü çerçevesinde İdari Yargılama Usulü Kanununun 28/1. maddesinde yer verilen “esasa ilişkin kararların” ne anlama geldiği, idari yargı kararlarının yalnızca hüküm fıkralarıyla değil gerekçeleriyle de idare açısından bağlayıcı olup olmadığı tartışmanın verileri arasındadır. Özellikle bozma kararları açısından gerekçe, idari işlemin bozma kararının hüküm fıkrasında yer verilmeyen hukuka aykırılık tespiti olarak değerlendirilebileceğinden, kararın bağlayıcılığının bu yolla temellendirilmesi mümkündür.

Sorunun bu ortaya koyuluş biçimiyle temyiz incelemesi üzerine verilen kararların idare tarafından uygulanması gerekip gerekmediği konuya ilişkin farklı yönde çözümler getiren Danıştay kararı çerçevesinde yapılacaktır.

---

³ Bu konuda bkz. Evren ALTAY, **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Doğan Uyuşmazlıklar**, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.

I. TEMYİZ İNCELEMESİ ÜZERİNE VERİLEN KARARLAR VE NİTELİKLERİ

Temyiz incelemesine konu ilk derece idari yargı kararları, iptal isteminin kabulüyle dava konusu idari işlemin iptaline hükmedilen iptal kararları ile davanın reddedilmesine ilişkin red kararlarıdır. Red kararlarında, ilk derece yargı yerinin ilk inceleme konuları yönünden herhangi bir sorun tespit etmeyerek işin esasına girmesi ve sonuçta dava konusu işlemi hukuka uygun bularak davayı esastan reddetmesi yanında usule ilişkin hususlar yönünden davanın reddedilmesi de sözkonusu olabilir. Bu ikinci durumda ilk derece yargı yeri, dava konusu işlemin hukuka uygunluk değerlendirmesi anlamında işin esasına ilişkin yargısını ortaya koymaz.

İdari Yargılama Usulü Kanununun 46. maddesinde Danıştay dava daireleri ile idare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi Danıştay'da temyiz edilebileceği belirtilmekle birlikte bu maddede temyiz nedenleri ve dolayısıyla temyiz incelemesinin hangi yönlerden yapılacağı belirtilmemiştir. Kanunun “kararın bozulması” başlıklı 49. maddesinde ise Danıştay'ın görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması, hukuka aykırı karar verilmesi ve usul hükümlerine uyulmamış olması sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozacağı düzenlenmiştir.⁴ Böylece temyiz incelemesinin hangi yönlerden yapılacağı da ortaya çıkmaktadır. Ayrıca 49. maddenin 2. fıkrasına göre “temyiz incelemesi sonunda karardaki maddi yanlışların

⁴ Bozma sebepleri 669 sayılı Şurayı Devlet Kanunundan bu yana değişiklik göstermemiştir. 669 sayılı Kanunun 45. maddesine göre, “Şurayı devletçe temyizen tedkik olunacak mukarreratta esbabı nakziye :

Evvelen : İşe vazife ve salâhiyet haricinde bakılmış olmak,

Saniyen : Kanun ve nizama muhalif karar verilmiş bulunmak,

Salisen : Usulü mevzuaya riayet edilmemiş olmaktan ibarettir.”

düzeltilmesi mümkün ise kararın düzeltilerek onanmasına karar verilir.” Bunun ötesinde bozma kararı verildikten sonra Danıştay’ın işin esasını inceleyerek esas hakkında karar vermesi mümkün değildir. “Esasa ilişkin karar, taraflar arasındaki maddi uyuşmazlığı sona erdiren, ona hukuki bir çözüm getiren karardır. İptal davaları bakımından geçerli bir başka tanıma göre de, davaya konu olan idari işlemin hukuka uygunluğu hakkında bir yargı – hüküm – ortaya koyan karardır. Bu tür kararlar, aynı zamanda, idari yargı yerinin elini davadan çekmesi sonucunu doğuran, yani nihai nitelikte olan kararlardır.”⁵ 3546 sayılı Devlet Şûrası Kanununun 46. maddesinde⁶ ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 85. maddesinde⁷ öngörülen belli koşullarda işin esası hakkında da karar verme yetkisi İdari Yargılama Usulü Kanununun ilk halinde 49. maddenin 2. fıkrasında yer almışken⁸ bu fıkrada 05.04.1990 tarih ve 3622 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle Danıştay’ın esas hakkında karar verme yetkisi kaldırılmıştır. Bununla birlikte İdari Yargılama Usulü Kanununda itiraz kanun yolunda bölge idare mahkemelerinin

---

⁵ Turgut CANDAN, **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 711. ALTAY, s. 11.

⁶ “Dava Daireleri veya Dava Daireleri Umumî Heyeti, temyizen tedkik ettikleri kararları bozdukları takdirde, işi, bu bozma kararı dairesinde yeniden bir karara bağlamak üzere kararı bozulan hey’ete gönderir. Ancak, dava evrakının ve lüzumu halinde getirilecek dosyanın tedkikinden edinilen malûmatı kâfi görürse kararı bozmakla beraber işin esası hakkında da karar verebilir.”

⁷ “Dâva Daireleri ve Dâva Daireleri Kurulu, temyiz yolu ile inceledikleri kararları bozdukları takdirde, iş, bozma kararı dairesinde kararı bozulan idari yargı mercii tarafından incelenir. Ancak, Dâva Daireleri ve Dâva Daireleri Kurulu, dâva evrakının ve lüzumu halinde getirilecek dosyanın incelenmesinden maddi vakıalar hakkında edinilen bilgi yeter görülürse veya uyuşmazlık sadece hukuki noktalara ilişkin ise, kararı bozmakla beraber işin esası hakkında da karar verirler.”

⁸ “Temyiz İncelemesi sonunda maddi vakıalar hakkında edinilen bilgi yeterli görülürse veya uyuşmazlık sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya karardaki maddi yanlışlıkları düzeltilmesi mümkün ise karar bozulmakla beraber işin esası hakkında da karar verilir.”

işin esasına ilişkin karar verme yetkileri devam etmektedir.⁹ Hatta bölge idare mahkemeleri, “ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan itirazı haklı bulması” ve “davaya görevsiz hâkim tarafından bakılmış olması” nedenleriyle bozma kararı verilen durumlar dışında bozma kararından sonra gerekirse “inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar” vermektedir.¹⁰

Görüldüğü üzere mevzuattaki düzenlemelerin seyri, Danıştay'ın temyiz incelemesinin temyize konu kararın hukuka ve usule uygunluğuyla sınırlanarak işin esası hakkında karar vermesinin engellenmesi yönündedir. Böylece Danıştay temyiz incelemesi üzerine ya kararı onayacak ya da bozacak ve bozma durumunda da işin esası hakkında karar vermeden dosyayı ilk derece yargı yerine gönderecektir. Bunun dışında konumuz açısından önemli bir düzenleme İdari Yargılama Usulü Kanununun 52. maddesinde yer almaktadır. Bu maddede Danıştay'a temyiz incelemesi aşamasında yürütmenin durdurulması kararı verme yetkisi tanınmıştır. Bu yetki, temyize konu mahkeme kararının ya da dava konusu yapılan idari işlemin yürütülmesinin durdurulması olmak üzere iki biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede

⁹ Kanunun itiraz yoluna ilişkin 45. maddesinin 4. fıkrasına göre, “Bölge idare mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeter görürse veya İtiraz sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. **(Ek cümle: 5/4/1990 - 3622/15 md.)** Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan itirazı haklı bulduğu veya davaya görevsiz hakim tarafından bakılmış olması hallerinde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir, bölge idare mahkemesinin bu kararları kesindir.”

¹⁰ Bu açıdan hukuka uygunluk denetiminin ötesinde olay incelemesi de yapıldığından itiraz incelemesi istinaf incelemesine yaklaşmaktadır. İlhami ÖZTÜRK “**İdari Yargıda Temyiz İncelemesinin Usulî Kazanılmış Haklar Açısından Sınırlanması**”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XII, Y. 2008, Sa. 1-2, s. 1029.

temyiz incelemesinde Danıştay onama, bozma ve yürütmenin durdurulması kararları verebilmektedir.

II. TEMYİZ İNCELEMESİ SONUCUNDA VERİLEN ONAMA KARARLARI

Danıştay'ın temyiz incelemesi sonrasında ilk derece yargı yerinin kararını onaması, bu kararın görevli ve yetkili idari yargı yerince hukuka ve usul kurallarına uygun olarak verildiği anlamına gelmektedir. İdari Yargılama usulü Kanununun 49. maddesinin 5. fıkrasında “Kararların kısmen onaylanması ve kısmen bozulması hallerinde kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.” Hükmü yer almakla birlikte bir bütün olarak onanan karar ya da kararın onanan kısmının teknik olarak kesinleşmesi söz konusu değildir. İdari Yargılama Usulü Kanununun 54. maddesinde karar düzeltme yolu olağan bir kanun yolu olarak öngörüldüğünden, temyiz üzerine verilen onama kararı da ancak karar düzeltme süresinin başvuru yapılmadan geçmesinden ya da karar düzeltme talebinin reddedilmesinden sonra kesinleşebilecektir.

İlk derece yargı yerinin temyiz edilen red ya da iptal kararının onanması ve bunun kesinleşmesi, kararın uygulanması açısından herhangi bir özellik arz etmemektedir. İlk derecede verilen kararın iptal kararı olması durumunda, bu kararın uygulanması onama ya da kesinleşmeye bağlı olmadığından¹¹ idarenin ilk derece yargı

---

¹¹ Kanunun hazırlanma sürecinde idari yargı kararlarının uygulanmasının kararın kesinleşmesine bağlanması eğiliminin ortaya çıktığı görülmektedir. İdari Yargılama Usulü Kanun tasarısında 28. maddede hükümetin teklif ettiği metinde “Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin kesinleşen kararlarının icaplarına göre idare, altmış gün içinde işlem veya eylem tesis etmeye mecburdur” düzenlemesi yer almış ancak Milli Güvenlik Konseyi Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen metinde “Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre, en geç altmış gün içinde işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur.” biçiminde düzenleme yapılmıştır. Komisyon gerekçesine göre,“Tasarının 28 inci maddesinin 1 nci fıkrasına

yerinin iptal kararı üzerine ortaya çıkan uygulama yükümlülüğünde herhangi bir değişiklik olması da düşünülemez. İptal kararı ile idari işlemin hukuki varlığı geriye yürür biçimde ortadan kalktığından bu durum devam edecektir.

İlk derecede verilen kararın davanın reddine ilişkin karar olması durumunda ise zaten ortada idarenin uygulaması gereken bir yargı kararı sözkonusu değildir. Ancak belirtmek gerekir ki davanın reddine ilişkin kararın onanması ve bunun kesinleşmesi, davaya konu idari işlemin hukuka uygun olduğunun yargısal açıdan

---

yürütmenin durdurulması kararları eklenmiş, kararların kesinleşmiş olma şartı metinden çıkarılmıştır. Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı: 312 İdari Yargılama Usulü Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/254).
http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c006/mgk_01006091ss0312.pdf

Tasarının Millî Güvenlik Konseyinin 30 Aralık 1981 tarihli 89 uncu Birleşiminde yeniden incelenmek üzere iade edilmesi üzerine Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen yeni metinde ise maddenin 1. fıkrası şöyledir:
“1. Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, en geç altmış gün içinde işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Ancak, haciz veya ihtiyatî haciz uygulamaları ile ilgili vergi davalarında vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, bu kararların kesinleşmesinden sonra idarece işlem tesis edilir.” Milli Güvenlik Konseyi S. Sayısı: 312'ye 1 nci Ek İdarî Yargılama Usulü Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/254).
http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c006/mgk_01006091ss0312_ek01.pdf

Maddenin Milli Güvenlik Konseyindeki görüşülmesinde bu konuda bir tartışma yapılmadan madde kabul edilmiştir. Tutanaklarda konuya ilişkin yapılan açıklamaya göre, “HAVA HÂKİM ALBAY ZEKİ GÜNGÖR (Adalet Komisyonu Sözcüsü) — Sayın Başkanım, «Kararların Sonuçları» başlığını taşıyan bu maddeye göre Danıştay, İdare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarını en geç 60 gün içinde yerine getirmeye mecbur olacaktır.

Ancak, Komisyon olarak biz, buraya, haciz ve ihtiyatî haciz uygulamaları ile ilgili vergi davalarında, vergi mahkemelerince verilen kararlar hakkında, bu kararların kesinleşmesinden sonra İdarece yerine getirilmesi şartını getirdik. Bu, çünkü metinde yoktu; Vergi davalarının özelliğine binaen bunu getirmiş bulunuyoruz ki, İdareye bir takdir hakkı bırakıyoruz.” Milli Güvenlik Konseyi 1. Dönem 6. Cilt 91. Birleşim - 06.01.1982 O: 2 Sayfa 34.
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.goruntule?sayfa_no_ilk=4&sayfa_no_son=60&sayfa_no=34&v_mecelis=51&v_donem=1&v_yasama_yili=&v_cilt=6&v_birlesim=091

kesinleşmesi anlamına gelmemektedir. İdari yargıda davanın reddine ilişkin kararlar ancak taraflar arasında kesin hüküm etkisine sahip olup, aynı idari işlemin başka kişilerce dava konusu edilmesi durumunda daha önce verilen ve kesinleşen red kararının işlemin hukuka uygunluğuna ilişkin kesin hüküm etkisi olmayacaktır.¹² Ancak aynı işlemin aynı nedene dayanılarak yeniden iptal davasına konu edilmesi durumunda “içtihat değişikliği gibi olağanüstü bir durum olmadıkça, Danıştay bu davayı büyük bir olasılıkla reddecektir.”¹³

III. TEMYİZ İNCELEMESİ SONUCUNDA VERİLEN BOZMA KARARLARI

Danıştay’ın temyiz incelemesi sonucunda verdiği bozma kararlarının idare tarafından uygulanması gerekip gerekmediği, temyiz incelemesine tabi tutulan ilk derece yargı yerince verilen kararın doğurduğu hukuksal sonuçlar ve bu hukuksal sonucun bozma kararı ile değişip değişmeyeceği esas alınarak değerlendirilmelidir. Temyiz edilen yargı kararı iptal kararı olabileceği gibi davanın reddine ilişkin bir karar da olabilir. Bozma kararının ilk etkisi bozulan ilk derece yargı yeri kararının hukuksal etkisini ortadan kaldırmak olmakla birlikte bu aşamada bozma kararının gerekçesi de hem kararı bozulan yargı yerince yapılması gerekenler açısından hem de idarenin uygulamaları açısından

---

¹² “İptal davalarında, davanın reddine ilişkin kararların davacı açısından kesin hüküm niteliği taşımadığı İdare Hukukunun genel ilkelerindedir. Kaldı ki, kesin hükümden bahsedilebilmesi için davanın konusu ve sebeplerinin yanısıra taraflarının da aynı olması gerekmektedir. Dava konusu uyumsuzlukta ise her iki davanın konusu ve sebeplerinin aynı olmasına rağmen davacıları farklıdır.

Bu durumda, aynı konuda daha önce açılan davanın reddedilmiş olması nedeniyle bu davanın da incelenmeden kesin hüküm yönünden reddine karar verilmesinde isabet bulunmamaktadır.” Danıştay 6. Daire, E. 2001/5641, K. 2002/5733, K.t. 03.12.2002 (www.kazanci.com).

¹³ Şeref GÖZÜBÜYÜK / Turgut TAN, **İdare Hukuku Cilt 2 İdari Yargılama Hukuku**, Güncelleştirilmiş 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2012, s. 563.

önemli ve yol gösterici olacaktır. Danıştay'ın belirttiği üzere, “Bozma kararları, dava konusu işlemin hukuka uygunluğu konusunda kesin yargı içerebileceği gibi bazı araştırma, inceleme ve değerlendirmelerin noksan yapıldığı gerekçesine de dayalı olabilir.”¹⁴ Bu nedenle bozma kararının gerekçesinin dikkate alınarak hareket edilmesi gerekecektir.

Bozma kararının İdari Yargılama Usulü Kanununun 49. maddesinde belirtilen “görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması” sebebine dayanması durumunda, Danıştay'ın işin esası hakkında değerlendirme yapmasına yer ve gerek bulunmayıp böyle bir bozma kararı dava konusu işlemin hukuka uygunluğu sorununa ilişkin bir tespit de içermez. Özellikle görev sorununa ilişkin bozma kararı, uyuşmazlığın esasına uygulanacak ilke ve kuralların özel hukuk ya da idare hukuku / kamu hukuku alanında olup olmamaya ilgili olması açısından esası etkileyecek nitelikte olmakla birlikte, uyuşmazlığın esastan çözülmesi anlamına gelmemektedir. Yine “usul hükümlerine uyulmamış olunması” sebebine dayanan bir bozma kararı da saptanan usulî eksikliğe ve yapılacak usul işlemlerine göre uyuşmazlığın esasının çözümüne etki edecek nitelikte olmakla birlikte, böyle bir kararın da uyuşmazlığın esasına ilişkin Danıştay'ın görüşünü ortaya koyması anlamına gelmez.

Kanunun 49. maddesinde yer verilen bir diğer bozma sebebi olan “hukuka aykırı karar verilmesi” sebebine dayanan bir bozma kararı ise, uyuşmazlığın esasına uygulanması gereken hukuk

---

¹⁴ Danıştay 3. Daire, E. 2008/2633, K. 2010/2177, K.t. 17.6.2010. Karara göre, “Davacı hakkında verilen vergi mahkemesi kararlarının redde ilişkin hüküm fıkralarını bozan, söz konusu Danıştay Üçüncü Dairesi kararları, dava konusu tarhiyatın hukuka uygunluğu konusunda kesin yargı içermeyen, eksik inceleme sebebine dayalı ve kararları bozulan vergi mahkemesince, gerekli inceleme, araştırma ve değerlendirmeleri yaparak yeniden karar verilmesini gerekli kılan kararlar olup, tarhiyatların kaldırılmasının doğuracağı hukuki sonuçları ortaya çıkarmaz.” (www.kazanci.com).

kurallarının ve ilkelerinin yanlış tespit edilmesi ya da tespit edilen kural ve ilkelerin yanlış uygulanması anlamına geleceğinden, Danıştay'ın uyuşmazlığın esasına ilişkin çözümünü de gösterdiği sonucu ortaya çıkabilir. Özellikle bu sebebe dayanan bozma kararının gerekçesinde yer alan tespit, açıklama, değerlendirme ve görüşler uyuşmazlığı esastan karara bağlamada başka bir alternatifi ve farklı yönde bir karar verilmesi ihtimalini ortadan kaldıracak nitelikte olabilir. Gerekçesinde hukuka uygun tek çözümün belirtildiği bozma kararları, Danıştay'ın uyuşmazlığın esasına ilişkin kabul ettiği tek hukuka uygun çözümü de ortaya koymuş demektir. Bu çerçevede “hukuka aykırı karar verilmesi” sebebiyle bozulan kararın ilk derecede verilen iptal ya da davanın reddi kararı olması uygulama açısından farklı sonuçlar doğuracaktır.

A. İPTAL KARARININ BOZULMASI

İlk derece verilen iptal kararı ise, dava konusu yapılan işlem yargı yerince hukuka aykırı görülerek iptal edilmiş ve yapıldığı andan itibaren etkisiz kılınmış demektir. Bu nitelikteki kararın idare tarafından uygulanarak karar doğrultusunda hareket edilmesi ve gerekiyorsa iptal edilen işlemle ortaya çıkan etkiyi gidermek üzere yeni işlemler tesis edilmesi gerekmektedir.¹⁵ İdareye uygulama yükümlülüğü getiren iptal kararının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle Danıştay tarafından bozulması durumunda, idarenin bozulan ve bu açıdan etkisi ortadan bozma kararıyla kaldırılan ilk derece yargı kararını uygulama yükümlülüğünün ortadan kalktığı düşünülebilir. Hemen belirtmek gerekir ki idarenin iptal kararını uygulama yükümlülüğü kararın onanmasına ya da kesinleşmesine bağlı olmadığından İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. Maddesi

---

¹⁵ Metin GÜNDAY, **İdare Hukuku**, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2011, s. 169-170. Yıldırım ULER, **İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları**, AÜHF Yayınları No. 281, Sevinç Matbaası - Ankara 1970, s. 13 vd.

uyarınca idare “gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez.” Pratik olarak iptal kararının verilmesiyle bu kararın bozulması arasında geçen süre otuz günden çok daha uzun olacağı için, uygulanması tesis edilecek yeni işlemlerle otuz günü geçmesi mümkün iptal kararları bile bozma kararı çıkıncaya kadar uygulanmış ve idarenin yargı kararının gereğini yerine getirmiş olması gerekir. İptal kararının bozulması, bu iptal kararı uygulamamış olan idare açısından sorumluluğu ortadan kaldıran bir sebep değildir. Danıştay'ın bir kararında belirttiği üzere, “*Her ne kadar iptal kararı (...) bozulmuş ise de, bu husus iptal ve bozma kararlarının uygulanması ile ilgili olup uygulanabilir nitelikteki bir yargı kararının süresi içinde uygulanmamış bulunmasından kaynaklanan bir zarar varsa, açılan bir davada Mahkemece bunun tazminine karar verilmesi zorunludur. Uygulanmayan kararın daha sonra bozulmuş olması ise, buna dayalı bir ödeme yapılmış ise, hukuki dayanağı kalmadığından geri alınmasını gerektirir. Ancak bu hal, idareye kararın uygulanmaması ya da kararın uygulanmamasından doğan zararın ödenmemesi hakkını vermez. Aksine düşünce ise, ilk kararın, uyuşmazlık konusu olayda olduğu gibi bozulması halinde kararın uygulanmaması, bozma kararının karar düzeltme aşamasında ya da ısrar kararı üzerine onama suretiyle değişmesi durumunda yeniden uygulanma zorunluluğu doğurması gibi değişik ve çelişkili hallere yol açar. Bu bakımdan her yargı kararının 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinde öngörülen süre içinde uygulanmasının zorunlu olduğunun benimsenmesi, kararın*

uygulanmasında ise o tarihteki maddi ve hukuki durumun dikkate alınması zorunludur."¹⁶

İdarenin karar bozuluncaya kadar mevcut olan uygulama yükümlülüğü çerçevesinde yargı kararının gereklerini yerine getirmek üzere tesis ettiği işlemlerin akıbeti de bozma kararının etkisi çerçevesinde değerlendirilmelidir. İdari Yargılama Usulü Kanununun 52. maddesinin 4. fıkrasına göre "kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur." İdarenin iptal kararı üzerine bu kararı uygulama kapsamında tesis ettiği işlemlerin dayanağını yargı yerince verilen iptal kararı oluşturmaktadır. Bu işlemlerin dayanağını oluşturan yargı kararının varlığı ise bozma kararı ile ortadan kalkmaktadır. Bu durumda dayanak yargı kararının ortadan kalkması, yargı kararına dayalı işlemler üzerinde etki doğuracaktır. Her ne kadar Danıştay'ın bir kararında "(...) dava konusu işlemin iptali yolunda verilen Mahkeme kararlarının bozulmaları halinde bozma kararları dava konusu işlemi yürütülebilir kılmakla beraber yürütülmesi zorunluluğunu doğurmamaktadır"¹⁷ görüşü benimsenmişse de sorunun tek boyutu iptal edilen işlemin yeniden yürütülebilir hale gelmesi değildir ve bu sorunun tek bir işlemin yürütülmesiyle sınırlı olmadığı da açıktır. Yukarıda değinildiği gibi idare iptal kararı sonrasında iptal edilen işlemin muhatabına yönelik yeni işlemler tesis edebilir ve bunların ilk derece yargı yerince yeni bir karar verilmeye kadar korunması düşünülebilir. Ancak çoğu zaman iptal edilen işlemin uygulanması babından yapılan işlemler üçüncü kişiler açısından sonuç doğurucu

---

¹⁶ Danıştay 5. Daire, E. 2008/2155, K. 2010/7133, K.t. 14.12.2010 (www.kazanci.com).

¹⁷ Danıştay 5. Daire, E. 1999/143, K. 2000/675, K.t. 28.02.2000 (www.kazanci.com). ALTAY, iptal edilen işlemi tesis etmede idarenin bağlı yetkisinin veya takdir yetkisinin olmasına göre bir ayırım yaparak birinci durumda bozma kararı üzerine işlemi uygulamak zorunda olduğunu, ikinci durumda ise bozma kararı üzerine işlemi yürütme zorunluluğu olmadığını belirtmektedir. ALTAY, s. 121.

nitelikte olabilir. Bu durumda bu kişiler hakkındaki işlemlerin hukuka uygun gerekçesini iptal kararı oluşturmaktadır. Örneğin salt iptal kararının uygulanması amacıyla görevden alınan, görevden alma işleminin tek gerekçesini iptal kararının oluşturduğu bir kamu görevlisinin durumu düşünüldüğünde¹⁸ iptal kararının bozulması, bu kamu görevlisi hakkında yapılan görevden alma işleminin dayanağını ortadan kaldıracaktır. Bu durumda üçüncü kişinin hak veya menfaatini etkileyen ve iptal kararı nedeniyle hukuka uygun kabul edilen işlemin varlığını devam ettirmesi hukuka uygun bir temele dayanmayacaktır. Bu kişinin bozma kararının uygulanmasını talep etme ve bozulmakla yürütülmesi duran mahkeme kararı uyarınca hakkında tesis edilen işlemin düzeltilmesini isteme hakkına sahip olduğu açıktır.

Yukarıda açıklanan çerçevede, ilk derece yargı yerince iptal edilen işlem yalnızca muhatabını ilgilendiriyor ve üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini etkilemiyorsa, iptal kararının bozulması durumunda idarenin artık yürütülebilir hale gelen işlemini yürütme zorunluluğu olmadığı savunulabilir. Bu durum idarenin, aradan geçen zaman ve değişen koşullar nedeniyle yapacağı bir değerlendirmeye salt ilgisine etkisi olan ilk işlemi yürütmek yerine iptal kararı sonrasında ortaya çıkan durumu korumayı seçmesi çerçevesinde düşünülebilir. Bu durumda bile iptal kararının

---

¹⁸ Sık karşılaşılan bu duruma ilişkin bir davada Danıştay, “(...) yargı kararının uygulanması amacıyla ...'nın eski görevi olan ... Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü görevine atanarak yerine atanan davacının bu görevden alınıp yapı işleri genel müdürlüğü emrine mühendis olarak atandığının anlaşıldığı; belirtilen duruma göre davacının il müdürlüğü görevinden alınmasının idare açısından hukuki bir zorunluluk olduğu ve adı geçen bu görevde başarılı olması veya olmamasının Anayasanın 138. maddesi ile 2577 sayılı Yasanın 28. maddesi karşısında, sonuca etkisinin olmaması nedeniyle dava konusu edilen işlemin davacının il müdürlüğü görevinden alınmasına ilişkin kısmında hukuka aykırılık bulunmadığı” sonucuna varmıştır. Danıştay 5. Daire, E. 1996/2957, K. 1997/546, K.t. 11.03.1997 (www.kazanci.com).

geriye yürür etkisi nedeniyle sağlanan bazı yararların korunmasının mümkün olmayacağı açıktır.¹⁹ Bu özel ve çok sınırlı koşullarda kabul edilebilecek çözüm dışında uygulamada çoklukla karşılaşılabileceği üzere, iptal kararı sonrasında bu kararın uygulanması için tesis edilen işlemler üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini etkiliyorsa, bu etkinin dayanağını oluşturan iptal kararının bozulması üzerine idarenin bozma kararıyla ortaya çıkan yeni hukuksal durum çerçevesinde yeni işlemler tesis etmesi ve iptal kararını uygulamak üzere tesis ettiği önceki işlemlerinin etkisini gidermesi gerekecektir.

B. DAVANIN REDDİ KARARININ BOZULMASI

İptal davasının esasa girilerek reddedilmesi, iptali talep edilen işlemin yargı yerince hukuka uygun görüldüğü anlamına gelir ve dava konusu yapılmış olan idari işlemin geçerliliğini ve uygulanabilirliğini etkilemez. Davanın reddine ilişkin karar idarece yürütülebilecek bir karar niteliğinde de değildir. İdarenin bu karar üzerine herhangi bir şey yapması gerekmez ve ortada idarece uygulanması gereken bir yargı kararı da bulunmamaktadır. İdarenin dava konusu işlemi tesis etmesiyle ortaya çıkan hukuksal durumun

---

¹⁹ Örneğin kamu görevlisine iptal kararının geriye yürür niteliği nedeniyle fiilen görev yapmadığı döneme ilişkin yapılan ödemelerin idarece geri alınması gerekir. Konuya ilişkin Danıştay 1. Dairesi'nin istişari görüşü de bu yöndedir: "İptal kararı uyarınca kamu görevlisine yapılan ödemeler, dava konusu işlemin tesis tarihi ile karar gereği göreve iade tarihi arasındaki dönemle göreve iade tarihinden sonra o görevde fiilen çalışılan dönemi kapsayabilmektedir. Kamu görevlisine kadrosunda fiilen çalıştığı dönemde hizmetinin karşılığı olarak yapılan ödemelerin geri istenmesi için haklı bir neden bulunmamaktadır. Buna karşılık temyiz incelemesi sonucunda mahkemece verilen iptal kararının yürütülmesinin durdurulmasına veya bozulmasına ya da ilk derece mahkemesince bozma kararına uyularak davanın reddine karar verilmesi halinde iptal kararının yarattığı hukuki netice sona ereceğinden fiilen o kadroda çalışılmayan döneme ilişkin olarak iptal kararı gereği yapılmış bir ödeme varsa bu kısma ait ödemenin hukuki dayanağı ortadan kalkmış olmakla idarece geri istenebilmesi olanaklı hale gelmektedir." Danıştay 1. Daire, E. 2001/144, K. 2002/12, K.t. 25.01.2002 (www.kazanci.com). Bu konuda bkz. ALTAY, s. 147 vd.

varlığı devam etmektedir ve bunun dayanağı da yargı kararı değil işlemin icrai etkisidir. İdari işlemin icrai etkisinin ortaya çıkması için araya bir yargı kararının girmesi gerekmemektedir.²⁰

Davanın esastan reddedilmesine ilişkin kararın temyiz incelemesinde “hukuka aykırı karar verilmesi” sebebiyle bozulması durumunda idarenin bu bozma kararını işlemin iptali olarak değerlendirerek İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesi uyarınca uygulamakla yükümlü olup olmadığı tartışılabilir. Bozma kararının gerekçesinde işlemin hukuka aykırılığı yönünde bir inceleme ve tespit yapılarak ilk derece yargı yeri kararının bozulması durumunda, işlemin hukuka aykırılığına ilişkin bir yargı kararının ortaya çıktığı savunulabilir. Bu açıdan adli yargı kararlarıyla idari yargı kararları arasında fark olduğunu savunan ULER'e göre, “İdari yargıda, başka bir sorunu çözmek amacı ile de olsa bir işlemin hukuka uygun olup olmadığı incelenmiş ise, bunun yargı işleminde belirtilmesi idareyi bağlar. İdare açısından gerekçenin önemi, özel hukuktakinden farklı görünmektedir. Özel hukukta taraflar yalnız hüküm fıkrası ile bağlıdırlar. Gerekçe yargı yerinin hangi nedenlerle bu sonuca vardığını gösterir. Oysa, idari yargı idarenin denetimi görevi gördüğünden, idarenin bağlılığı basit bir «hüküm fıkrasına bağlılık» olamaz. İdare kendine karşı verilmiş kararlarda «kararın genel anlamı» ile bağlıdır. Yargı kararlarının gerekçelerinin yerine getirilmesinde ve hukuka aykırılığın izlerini silmede bu anlayışla davranmak zorundadır.”²¹ Öğretide ve yargısal içtihatlarda kamu yargılaması alanında Anayasa Mahkemesi'nin²² ve idari yargı yerlerinin²³ kararlarının

²⁰ GÜNDAY, s.125.

²¹ ULER, s. 70.

²² “Mahkeme kararlarının gerekçe ve hüküm fıkrasından oluştuğu, gerekçenin kararın dayanağını teşkil ettiği ve birini diğerinden bağımsız olarak ele almanın mümkün olmaması karşısında, Anayasa Mahkemesi kararlarının hüküm fıkrası ile olduğu kadar

gerekeciyle de bağlayıcı olduğu ve kararların bu yönde uygulanması gerektiği savunulmuştur.²⁴

Danıştay'ın iptal davasının esastan reddine ilişkin kararın temyiz incelemesi sonucunda bozulması durumunda idarenin uygulama yükümlülüğü bulunup bulunmadığı konusunda farklı yönde kararları bulunmaktadır. Danıştay Beşinci Dairesinin 28.02.2000 tarihli 1999/143 E. ve 2000/675 K. sayılı kararında iptal davasının reddine ilişkin ilk derece mahkemesi kararının temyiz incelemesi sonucu bozulması üzerine, İdarenin bu bozma kararını uygulaması gerektiği kabul edilmiştir. Kararın gerekçesine göre,

“2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun “Temyiz ve İtiraz İstemlerinde Yürütmenin Durdurulması” başlıklı 52/4. maddesi; “Kararın bozulmuş olması kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.” hükmünü içermektedir. Bu hüküm uyarınca, Danıştay Beşinci Dairesinin yukarıda anılan bozma kararı nedeniyle Ankara 5. İdare Mahkemesinin 17.1.1997

---

gerekeciyle de bağlayıcı bulunduğu kuşkusuzdur.” Danıştay 8. Daire, E. 1998/5912, K. 2000/4951, K.t. 27.06.2000 (www.kazanci.com).

²³ “Yine kesin hüküm halini alan bir yargı kararının sadece hüküm fıkrası itibarıyla değil aynı zamanda gerekçesi itibarıyla de en başta davanın taraflarını bağladığı, bunların kesin hükme bağlanan bir uyuşmazlığın yeniden tartışılmasını hukuken mümkün kılacak bir olanağa sebep bulunmadıkları ve yargı yerinin de kesin hükümle çözümlenen uyuşmazlık hakkında yeniden kara veremeyeceği açıktır.” Danıştay 5. Daire, E. 1993/689, K. 1995/3549, K.t. 15.11.1995; “Yargı kararlarının sadece hüküm fıkraları itibarıyla değil gerekçeleri itibarıyla da bağlayıcı olmaları nedeniyle uygulanmasında idareler tarafından karardaki gerekçeler de dikkate alınmak suretiyle yeni işlemler tesis edilmesi gerektiği, öte yandan bireysel işlemlere karşı açılan davalarda iptal kararının sonuçlarından sadece davayı açan kişilerin yararlanabileceği de açıktır.” Danıştay 2. Daire, E. 2007/1627, K. 2008/698, K.t. 13.02.2008; “Yargı kararlarının icaplarına uygun şekilde yerine getirilmesinden amaç, yargı kararının gerekçesi ve hüküm fıkrasıyla bir bütün olarak değerlendirilerek gereğinin yerine getirilmesidir.” Danıştay 12. Daire, E. 2008/4343, K. 2008/5507, K.t. 28.10.2008 (www.kazanci.com).

²⁴ Bu konuda bkz. İlter AKSOYLU, “İdari Yargı Kararlarının Gerekçelerinin Bağlayıcılığı”, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi, Sayı: 21, Ankara 2006. (http://www.msb.gov.tr/ayim/Ayim_makale_detay.asp?IDNO=70)

günlü, E:1996/926, K:1997/16 sayılı kararının yürürlüğünün de kendiliğinden durduğu açıktır. Bununla beraber, davanın reddi yolunda verilen kararların temyiz incelemesi sonucu bozulmaları halinde söz konusu bozma kararları uyarınca davalı idarece işlem tesis edilmesi bir zorunluluk olmasına karşın; dava konusu işlemin iptali yolunda verilen Mahkeme kararlarının bozulmaları halinde bozma kararları dava konusu işlemi yürütülebilir kılmakla beraber yürütülmesi zorunluluğunu doğurmamaktadır.”²⁵

Danıştay 1. Dairesi de yargı kararını yerine getirmemek iddiasıyla yapılan ön inceleme sonucunda soruşturma izni verilmemesine ilişkin idare kararını inceleyerek,

“(Ş)ikâyetçi lehine verilen Danıştay 2. Dairesi'nin (...) sayılı kararının gereğinin yerine getirilmediği, bu durumda ilgililere isnat edilen eylemin, soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunduğu anlaşıldığından, itirazın kabulüyle, (...) soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın kaldırılmasına.”

karar vermiştir.²⁶ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca yapılan inceleme sonucunda verilen bu karar, davanın reddine ilişkin ilk derece yargı yerinin kararının bozulmasına ilişkin kararın da idarece İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesi hükmü kapsamında uygulanması gereğini vurgulamaktadır.

Danıştay 5. Dairesi sonraki bir kararında ise farklı bir görüş benimsemiştir. Karara göre,

²⁵ Danıştay 5. Daire, E. 1999/143, K. 2000/675, K.t. 28.02.2000 (www.kazanci.com).

²⁶ Danıştay 1. Daire, E. 2009/62, K. 2009/322, K.t. 18.02.2009. Karara konu eylem, şikâyetçinin Bölge Müdürlüğü görevinden alınarak Daire Başkanlığına uzman olarak atanması işleminin iptali için açtığı davanın reddine dair Ankara 10. İdare Mahkemesi kararını bozan Danıştay 2. Dairesi kararını uygulamamaktır. (Yayımlanmamıştır)

“2577 sayılı idari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kararların sonuçları" başlıklı 28. maddesinin 1. bendinde; "Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre, idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez. Ancak, haciz veya ihtiyati haciz uygulamaları ile ilgili davalarda verilen kararlar hakkında bu kararların kesinleşmesinden sonra idarece işlem tesis edilir." hükmü. "Kararın bozulması" başlıklı 49 maddesinin 3.. bendinde "Kararın bozulması halinde dosya, Danıştayca kararı veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme, dosyayı diğer öncelikli işlere nazaran daha öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir." hükmü, "Temyiz veya itiraz istemlerinde yürütmenin durdurulması başlıklı" 52 maddesinin 4. bendinde "Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur." hükmü yer almıştır.

Yukarıda yazılı yasal düzenlemeler uyarınca idare mahkemelerince verilen nihai kararların temyizen incelenmesi sonucu Danıştayca verilen bozma kararındaki hüküm fıkrası, Mahkeme kararının bozulmasına yönelik olup, dava konusu işlemin iptali veya davanın reddi sonucunu doğurmadığından, idarece uygulanacak bir karar niteliğinde de değildir.

(...)

Bu durumda, 2577 sayılı yukarıda yazılı hükümleri uyarınca, idarece, davanın reddi yolundaki Mahkeme kararının bozulmasına yönelik Danıştay Beşinci Dairesi kararı üzerine mahkemece yeniden verilecek karara göre işlem kurulması gerekirken, dava konusu işlemin iptali yolunda hüküm

bulunmayan bozma kararı üzerine kurulan işlemde hukuka uyarlık, davanın reddi yolundaki Mahkeme kararında ise hukuki isabet bulunmamaktadır.”²⁷

Danıştay 3. Dairesi de daha kapsayıcı ifadelerle davanın reddi kararının bozulmasına ilişkin Danıştay kararının idare tarafından uygulanması gereken bir karar olmadığı sonucuna varmıştır:

“İdarenin, icaplarına uygun işlem tesisine veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu kararlar; Danıştayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı idari davalarda, bölge idare mahkemelerinin ise itiraz üzerine ilk derece mahkemesi kararının bozulduktan sonra işin esası hakkında verdikleri kararlar ile idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlardır.

Danıştayın temyiz başvurusu üzerine verdiği kararlar ise sözü edilen 28'inci madde uyarınca infazı gereken kararlardan değildir. Zira, Danıştayın alt derece idari yargı yerlerinin nihai kararları üzerindeki temyiz denetimi, bir hukuka uygunluk denetimi olup, Danıştayın bozma kararının gereklerinin yerine getirilmesi, 2577 sayılı Kanunun 49'uncu maddesi uyarınca, kararı bozulan ilk derece idari yargı yerince gerçekleşir. Bozma kararları, dava konusu işlemin hukuka uygunluğu konusunda kesin yargı içerebileceği gibi bazı araştırma, inceleme ve değerlendirmelerin noksan yapıldığı gerekçesine de dayalı olabilir. Her iki halde de bozma kararına uyan mahkeme, dava hakkında yeniden karar verir veya mahkeme eski kararında direnebilir. Bu nedenle davanın reddi

---

²⁷ Danıştay 5. Daire, E. 2010/3275, K. 2011/2757, K.t. 22.5.2011 (www.kazanci.com). Davaya konu olayda davacı hakkındaki atama işlemi üçüncü kişi tarafından dava konusu edilmiş, bu dava reddedilmiş ve temyiz incelemesi sonucunda bu red kararı bozulmuştur. İdarenin bu bozma kararını uygulamak üzere davacıyı görevden alması nedeniyle açtığı dava da ilk derece mahkemesince reddedilmiş ve bu kararın temyiz edilmesi üzerine konu 5. Dairenin önüne gelmiştir.

yolundaki mahkeme kararlarının Danıştayca bozulması durumunda idarece herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmayıp, mahkemenin yeni kararının beklenmesi gerekmektedir.”²⁸

Bozma kararının ilk derece yargı yerinin kararını (bu kararın hüküm fıkrasının doğurduğu etkiyi) ortadan kaldırdığı açık olup, bozma üzerine ilk derece yargı yerince karar verilecektir. Yukarıda değinildiği üzere, Danıştay’a temyiz incelemesi sonucunda davanın esası hakkında karar vererek uyuşmazlığı nihai olarak çözme yetkisi tanınmamıştır. Ancak bozma kararının etkisini ilk derece yargı yerinin ısrar etme yetkisinin bulunmasına bağlamak doğru bir hukuksal temellendirme değildir. Bir başka yargı yerince verilecek kararın varlığı mevcut bozma kararının etkisinin saptanmasında kullanılamaz. Bu açıdan ilk derecede verilen bir kararın da temyiz edilebileceği ve bozulabileceği ihtimali, bu kararının etkisi olmadığı anlamına gelmez. Ayrıca pratik olarak Danıştay’ın ilk derece yargı yeri olarak baktığı davalarda Danıştay içi temyiz mekanizmasında ısrara yetkisinin öngörülmemesi ve ilgili İdari Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulu’nun verdiği bozma kararlarına davaya ilk derece yargı yeri olarak bakan Danıştay Dairesinin uyma zorunluluğu (m. 49/6) bu temellendirmenin geçersizliğini göstermektedir. Aynı şekilde ilk derece mahkemelerinin ısrar kararlarının temyizi üzerine verilen “Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları kararlarına uyulması(nın) zorunlu” olması (m. 49/4) da bu sonucu doğrulamaktadır.

Yukarıda açıklandığı üzere idari yargı kararlarının gerekçesiyle de bağlayıcı olduğunun kabul edilmesi, bu tür bozma kararlarının da idarece uygulanması zorunluluğunu

---

²⁸ Danıştay 3. Daire, E. 2008/2633, K. 2010/2177, K.t. 17.6.2010 (www.kazanci.com).

temellendirebilir. Ancak bu argüman açısından da sorun, bozma kararının esas hakkında verilen bir karar olmaması ve temyiz incelemesinde yapılanın teorik olarak olay incelemesi değil hukuka uygunluk incelemesi olmasıdır. Bozma kararı işin esasına ilişkin saptamalar içerse bile, iptal davasının yargıci temyiz mercii değil davaya ilk derecede bakan yargı yeridir. Kararının başka yargı mercilerince incelenebilir ve kaldırılabilir olması, ilk derece yargıcının bu özelliğini ve esas hakkında karar verme yetkisine sahip olmasını ortadan kaldırmamaktadır. Nitekim bu nedendir ki üst derece yargı yerinin bozma kararına uyulmasının zorunlu olduğu durumlarda dahi dosyanın esas hakkında nihai kararı verme yetkisi (uyum zorunluluğu nedeniyle şeklen de olsa) ilk derece yargı yerine tanınmıştır. Bu nedenle, mevzuatta kanun yolu incelemesi yapan yargı yerine işin esas hakkında karar verme yetkisinin tanındığı durumlar dışında, ilk derece yargı yeri uyumsuzluğun yargıci olmaya devam etmektedir ve bağlayıcı, idarenin uygulaması gereken esas hakkındaki karar da ancak bu merci tarafından verilen karardır.

IV. TEMYİZ AŞAMASINDA VERİLEN YÜRÜTMENİN DURDURULMASI KARARLARI

İdari Yargılama Usulü Kanununun 52. maddesinin 1. fıkrasına göre, “Temyiz veya itiraz yoluna başvurulmuş olması, hâkim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, bu kararların teminat karşılığında yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya itirazı incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilir. **(Ek Cümle: 10/6/1994 - 4001/22 md.)** Davanın reddine ilişkin kararların temyizi halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27 nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır.”

Kanunun 52. maddesi genel olarak mahkeme kararlarının yürütülmesinin durdurulmasına yönelik olmakla birlikte, yukarıda değinildiği üzere davanın reddine ilişkin kararların yürütülmesi sözkonusu olamayacağından bu tür kararlar hakkında verilecek yürütmenin durdurulması kararının aslında dava konusu işleme yönelik olacağı açıktır.²⁹ Bu nedenle fıkranın ilk halinde yer almayan dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulması yetkisi 4001 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle temyiz merciine açıkça tanınmıştır. Bu değişikliğin gerekçesinde tereddütleri gidermek amacıyla bu yönde düzenleme yapıldığı belirtilmektedir.³⁰

İptal kararının temyiz edilmesi durumunda ortaya iptalle yeni bir hukuksal durum ve etki çıktığından, bu sonucu yaratan yargı kararının yürütülmesinin durdurulması ortaya çıkan etkiyi ortadan kaldıracaktır. Bu açıdan mahkeme kararının yürütülmesinin durdurulması, 52/4. maddede öngörülen “kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur” hükmüyle aynı anlam ve sonuçları içerecektir. Yukarıda iptal kararının bozulmasıyla ortaya çıkacak hukuksal duruma ilişkin saptamalar, iptal kararının yürütülmesinin durdurulması durumunda da aynen geçerli olacaktır.

---

²⁹ Sözkonusu değişiklikten önce CANDAN, davanın reddine ilişkin kararların yürütülmesinin durdurulmasının dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulması anlamına gelmeyeceğini savunmuştur. Turgut CANDAN, “**İtiraz ve Temyiz Başvuruları Dolayısıyla Verilen Yürütmenin Durdurulması Kararlarının İptal Davasına Konu İdari İşlemin Yürütülebilirliği Üzerinde Etkileri**”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1992 S. 4, s. 565. CANDAN, Danıştay’ın bu durumlarda da yürütmenin durdurulması kararı verdiğini ve bu kararın idarece dava konusu işlemin yürütülmesi durdurulmuş gibi uygulandığını da belirtmektedir (s. 566).

³⁰ “Fıkraya eklenen cümle ile de davanın reddine ilişkin kararların temyizi hâlinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi, 27 nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlı kılınmaktadır. Bu suretle, temyiz aşamasında dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilip verilemeyeceğine ilişkin hukukî tartışmalara da son verilmektedir.”

TBMM Dönem: 19 Yasama Yılı: 3, S. Sayısı: 409.

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c062/tbmm19062115ss0409.pdf>

Bu maddede yer alan “dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması” yetkisi asıl özellikli durumu göstermektedir. Bu düzenlemeyle temyiz yargıcına, iptal davası yargıcının bir yetkisi tanınmış olmaktadır. Böylece temyiz incelemesi yapan Danıştay, uyuşmazlığın esasının yargıcı gibi hareket ederek, ilk derecede reddedilen bir iptal davasında iptal kararıyla aynı sonucu doğuran dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulması yetkisini kullanabilecektir. Belirtmek gerekir ki 52. maddede 27. maddede öngörülen itiraz mekanizmasına yer verilmediğinden, temyiz merciinin bu yürütmenin durdurulması kararına karşı bir itiraz yapılması ve kararın temyiz mercii dışında bir merci tarafından kaldırılması da mümkün değildir.³¹ Temyiz aşamasında verilen bu karar ile ilk derecede verilen yürütmenin durdurulması arasında etkisi ve sonuçları itibarıyla herhangi bir fark bulunmamaktadır. İdare bu yürütmenin durdurulması kararını da tıpkı iptal yargıcının verdiği karar gibi uygulamak zorundadır.

Temyiz aşamasında verilen işlemin yürütülmesine ilişkin kararın iptal kararı gibi sonuç doğuracağı açık olmakla birlikte bu etkinin temyiz incelemesinin sonuçlandırılarak sonuçta onama ya da bozma kararı verilmesi durumunda ne olacağı tartışılabilir. Temyiz incelemesi sırasında dava konusu işlemin yürütülmesi durdurulduktan sonra, temyiz incelemesi sonucunda davanın reddine ilişkin ilk derece yargı yerinin kararının onanmasını beklemek gerçekçi olmayacaktır. Ancak çok düşük bir ihtimalle böyle bir onama kararı verildiğinde dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin kararın ortadan kalkacağı

---

³¹ Danıştay İDDGK, YD İtiraz No: 2003/1430. Ahmet ARSLAN / Emin SINMAZ / Tuncay DÜNDAR, **İdari Yargılama Usulü İle İlgili Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Kararları**, Turhan Kitabevi, Ankara 2005, s. 594-595. CANDAN, **İdari Yargılama Usulü**, s.1071.

kabul edilmelidir. Böylece işlemin idare tarafından yürütülmesi ve uygulanması mümkün olacaktır.

Temyiz aşamasında işlemin yürütülmesinin durdurulmasına karar verildikten sonra ilk derece yargı yerinin kararının bozulması durumunda, verilmiş bulunan yürütmenin durdurulması kararının etkisinin ortadan kalkmayacağına da kabulü gerekir. Yürütmenin durdurulması kararlarının ara karar niteliğinde olmasının sonucu olarak nihai kararlarla birlikte bu kararların ortadan kalkacağı savunulmakla birlikte, temyiz aşamasında işlemin yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin kararın temyiz incelemesindeki nihai karar olan bozma kararıyla birlikte ortadan kalkması bu kurumun niteliğine aykırı olacaktır.

Yürütmenin durdurulması kararı yargılama işlemleri arasında, yargı yerinin dosyadan elini çekmesi sonucunu doğuran kararlardan olmadığından, ara karar olarak değerlendirilebilir.³² Ancak ara karar olmanın sonucu olarak yürütmenin durdurulması kararının nihai kararlarla ortadan kalkacağı savunulamaz. Örneğin bir yargı yerinin yapılan görev itirazını reddederek görevliliğine ilişkin verdiği karar, ara karar niteliğindedir ve bu kararın etkisinin davanın esası hakkındaki kararlarla ortadan kalkacağını düşünmek anlamsızdır. Nihai karar bazen ara kararın etkisini devam ettirecek nitelikteyken bazen de bu etkiyi kaldırabilir. Ara karara karşı öngörülebilecek üst başvuru yolları dışında, bir ara kararın ancak bu kararı veren yargı yerinin, kararını nakzedecek nitelikteki bir başka kararıyla kalkması söz konusu olabilir. Yürütmenin durdurulması kararı açısından da bu, ancak kararı veren yargı yerinin gerekirse bu kararını kaldırmasına ilişkin yeni bir kararı³³ ya da nihai kararda davayı red

---

³² TEKİNSOY, s. 160 vd.

³³ İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. maddesinde itiraz mercii tarafından yürütmenin durdurulması kararının kaldırılabilmesi öngörülmüşken, kararı veren iptal davası

kararı olabilir. Bu çerçevede temyiz aşamasında dava konusu yapılan işlemin yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin kararın etkisinin bozma kararıyla da devam edeceğinin kabulü gerekir çünkü bozma kararının hem gerekçesi hem de hüküm fıkrası verilmiş yürütmenin durdurulması kararını nakzeden aksi bir saptama ve yargı içermez.

---

yargıcının bu kararı kaldırma yetkisi düzenlenmemiştir. Pratik olarak, yargılamanın ilerleyen aşamalarında yapılan inceleme sonucunda yürütmenin durdurulması kararını kaldırmak yerine davanın reddine karar verilebilecek aşamaya gelindiği ve böyle bir yetkiyi kullanmaya gerek olmadığı da düşünülebilir. Ancak mevzuatta ikinci kez yürütmenin durdurulması talebinde bulunma imkanı düzenlenmemişken bile bu yöndeki talepleri inceleyen ve müteaddit talep üzerine yürütmenin durdurulması kararı verebilen idari yargı yerlerinin, koşullardaki değişiklik üzerine bu kez vermiş oldukları yürütmenin durdurulması kararını kaldırma yetkisine sahip olduğunun da kabulü gerekir.

SONUÇ

Temyiz aşamasında Danıştay tarafından yapılan inceleme, bir olay incelemesi olmayıp ilk derece yargı yerince verilen kararın hukuka uygunluk yönünden denetlenmesi niteliğindedir. Ancak bu durum, temyiz üzerine verilen kararda dava konusu işlemin hukuka uygun ya da aykırı olduğuna ilişkin bir tespitin yapılmasını engellemektedir. Danıştay, temyiz incelemesini sonuçlandırmak açısından kararının gerekçesinde işlemin hukuka uygunluğuyla ilgili saptamalara da yer verebilir. Temyiz merciine davanın esası hakkında da karar verme yetkisinin tanınmamış olması nedeniyle, bu tür saptamaların davanın esası hakkında verilmiş bir karar olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte İdari Yargılama Usulü Kanununda yer alan düzenlemeler çerçevesinde, ilk derecede verilen iptal kararının bozulması bu kararın yürütülmesini durduracağından, idarenin bu etki çerçevesinde işlemin yürütme imkânı bulunmakta olup özellikle üçüncü kişilerin hak ve menfaatleri sözkonusu olduğunda bu imkânın bir zorunluluğa dönüşmesi de mümkündür. Aynı durum iptale ilişkin ilk derece yargı kararının yürütülmesinin durdurulmasında da geçerli olacaktır. Ayrıca ilk derecede davanın reddine ilişkin kararların temyiz incelemesi sırasında Danıştay'ın dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulması yetkisini kullanarak vereceği yürütmenin durdurulması kararları da idare açısından iptal yargıcının verdiği yürütmenin durdurulması kararlarıyla aynı etki ve sonuca sahip olacaktır. Bu tür özellik gösteren kararlar dışında temyiz incelemesi sonucu verilen onama veya bozma kararları, bu kararların ilk derecede verilen iptal ya da davanın reddi kararları hakkında olması farketmeksizin, yeni bir uygulamaya yol açacak ve idare tarafından uygulanması zorunlu nitelikte kararlar değildir.

KAYNAKÇA

AKSOYLU, İlter: “**İdari Yargı Kararlarının Gerekçelerinin Bağlayıcılığı**”, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi, Sayı: 21, Ankara 2006.

(http://www.msb.gov.tr/ayim/Ayim_makale_det_ay.asp?IDNO=70)

ALTAY, Evren: **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Doğan Uyuşmazlıklar**, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.

ARSLAN, Ahmet /

SINMAZ, Emin /

DÜNDAR, Tuncay: **İdari Yargılama Usulü İle İlgili Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Kararları**, Turhan Kitabevi, Ankara 2005.

AYANOĞLU, Taner: “**Yargısal Korunma İşlevi Bakımından Tam Yargı Davasının Niteliği**”, Danıştay ve İdari Yargı Günü 135. Yıl Sempozyumu, Danıştay Yayınları No:68, Danıştay Matbaası, Ankara 2004, s. 63-71.

CANDAN, Turgut: “**İtiraz ve Temyiz Başvuruları Dolayısıyla Verilen Yürütmenin Durdurulması Kararlarının İptal Davasına Konu İdari İşlemin Yürütülebilirliği Üzerinde Etkileri**”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 1992 S. 4, s. 558-570.

CANDAN, Turgut: **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

DERBİL, Süheyp: **İdare Hukuku**, Cilt I (İdari Kaza – İdari teşkilat), AÜHF Yayınları, Ankara 1948.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref /

TAN, Turgut: **İdare Hukuku Cilt 2 İdari Yargılama Hukuku**, Güncelleştirilmiş 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2012.

GÜNDAY, Metin: **İdare Hukuku**, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2011.

ÖZTÜRK, İlhami: “**İdari Yargıda Temyiz İncelemesinin Usulî Kazanılmış Haklar Açısından Sınırlanması**”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XII, Y. 2008, Sa. 1-2, s. 1027-1043.

TEKİNSOY, M. Ayhan: **İdari Yargılama Hukukunda Yürütmenin Durdurulması**, Savaş Yayınevi, Ankara 2013.

ULER, Yıldırım: **İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları**, AÜHF Yayınları No. 281, Sevinç Matbaası - Ankara 1970.